

BANKA KARTLARI VE KREDİ KARTLARI KANUNU'NA GÖRE KARTIN HAKSIZ KULLANIMINDAN DOLAYI HUKUKİ SORUMLULUK*

Prof. Dr. Mehmet Bahtiyar**

GİRİŞ

Türkiye’de kredi kartı kullanıcılarının sayısı ve harcamaları, 1987 yılından başlayarak giderek artmaktadır. Buna rağmen, Türk Hukuku’nda, kredi kartları konusunda ilk yasal düzenleme, 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a, 2003 yılında, 4822 Sayılı Kanun ile eklenen 10/A maddesi ile yapılmıştır. Fakat bu düzenleme yalnızca, tüketicinin kredi kartları nedeniyle korunmasına yönelik ve tüketici kredileri ile bağlantılı olan, yani kapsamı sınırlı bir düzenlemedir. Banka ve kredi kartları, kartlı sistemlerin kuruluşu, işleyişi, kart ilişkisinin tarafları, tarafların hak, yükümlük ve sorumlulukları ile sistemin denetimini sağlayan bütüncü bir hukuksal altyapının oluşumu, ancak, 2006 yılında, 5464 Sayılı “Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu” ile¹ sağlanabilmiştir.

5464 Sayılı Kanun’un getirdiği en önemli düzenlemelerden birisi de, Tebliğ konumuzu oluşturan, kartın haksız kullanımından dolayı hukuki sorumluluğa² ilişkin 12 nci maddesidir. “Kartın Haksız Kullanımı ve Sigortalanması” kenar başlıklı bu hükmün ilk fıkrası, kartın kaybolması ve çalınması halinde kart hamilinin, yapacağı bildirimden önceki yirmidört saat içinde gerçekleşen hukuka aykırı kullanımdan doğan zararlardan kural olarak belirli bir miktar

* Bu çalışma, 14-15 Mayıs 2009 tarihlerinde, Kadir Has ve Marmara Üniversiteleri Hukuk Fakülteleri ile İstanbul Barosu’na ortaklaşa düzenlenen, “Roma Hukukundan Modern Hukuka Sorumluluk” konulu, İkinci Uluslararası Sorumluluk Hukuku Sempozyumunda sunduğumuz tebliğin genişletilmiş metni olup, sempozyumdaki tebliğlerin yayımının gerçekleştirilememiş olması ve bu aradaki gecikmeden dolayı güncelleştirmeyi teminen, atıf yapılan eski kanun (eTK ve eBK.) hükümlerinin yanına, parantez içerisinde yeni madde karşılıkları eklenmiştir.

** Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Öğretim Üyesi.

¹ Çalışmada bundan sonra kısaca, “5464 Sayılı Kanun” veya “BKKK” olarak anılacaktır.

² Banka kartı veya kredi kartını kaybettiği ya da çaldığı yolunda gerçeğe aykırı beyanda bulunarak kartı bizzat kullanan veya başkasına kullandıran kart hamilleri ile bunları bilerek kullananların cezai sorumluluğu, 5464 Sayılı Kanun’un 37’nci maddesinde özel bir suç olarak düzenlenmiş olup, bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır (Madde gerekçesi ve suçun unsurları için bkz. **AYCI, E./BİÇKİN, İ./ARTUÇ, M.:** Açıklamalı-İçtihatlı-Gerekçeli Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu, Ankara 2006, s. 90 vd.). Ayrıca, kartın başkası tarafından kullanımından doğacak cezai sorumluluk konusunda, TCK. 245’te, 5377 Sayılı Kanun ile düzenleme yapılmış, kartı belirli derecede yakınların kullanması ile diğer kişilerin kullanması ayırt edilerek, diğer kişilerin kullanması cezai yaptırıma bağlanmıştır.

(yüzelli TL) ile sınırlı sorumluluğunu öngörmekte, istisna olarak da, haksız kullanımın, hamilin kastına veya ağır ihmeline dayanması ya da kayıp/çalıntı bildirimini yapılmaması hallerinde bu sınırın uygulanmayacağını düzenlemektedir.

12 nci maddenin ikinci fıkrasına göre de, kart çıkaran kuruluş, yapılacak talep ve ilgili sigorta prim bedelinin ödenmesi koşulu ile, kart hamilinin birinci fıkrada belirtilen sorumluluğunun sigortalanmasını sağlamakla yükümlüdür. Kartların sigortalanması ve sorumluluğun paylaşılmasına ilişkin usul ve esasların, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nca çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği de aynı fıkrada öngörülmüş, bu yönetmelik hazırlanarak, tüm hükümleri aynı andan itibaren olmasa da, 2007 yılından itibaren yürürlüğe konulmuştur³.

Tebliğimizde, bu düzenlemenin kapsamı ve uygulanma şartlarının ortaya konulması amaçlanmıştır. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için, öncelikle, haksız kullanım sorununun önemi vurgulanmış ve haksız kullanım türlerine değinilmiştir. Sonra, haksız kullanımdan doğan sorumluluk konusundaki belli başlı sistemler tanıtılmaya çalışılmıştır.

Nihayet, Türk Hukukunda sorumluluk ele alınmış ve 5464 Sayılı Kanun'dan önceki döneme anahatlarıyla değinildikten sonra, bu kanunun getirdikleri açıklanmıştır. Kanunun 12 nci maddesi kapsamında, kayıp/çalıntı olayının gerçekleşmesi ile kayıp/çalıntı bildirim yapılması arasındaki dönem ve bildirimden sonraki dönem ayrı ayrı ele alınmak suretiyle hukuki sorumluluğun kime/kimlere ait olacağı değerlendirilmiştir. Çalışma çok kapsamlı olmadığı için ayrı bir sonuç yazılmamış, bu nitelikteki değerlendirmelere metinde yer verilmiştir.

I. HAKSIZ KULLANIM SORUNUNUN HUKUKİ ÖNEMİ

Kartın haksız kullanılması sorunu, birçok açıdan önem taşımakta ve geniş bir çevreyi ilgilendirmektedir. Şöyle ki;

- Kart kullanımının, kart hamilleri, kart çıkaran kuruluşlar ve üye işyerleri yönünden birçok yararları mevcut olduğundan, kart kullanımı da giderek yaygınlaşmaktadır. Buna karşılık, kartların haksız kullanımı, kartlı ödeme sistemlerine duyulan güveni ve dolayısıyla kart kullanımını azaltan en önemli etkenlerden birisidir.

- Kartların yaygın kullanımına bağlı olarak, kayıp ve çalıntı olaylarına da sıklıkla rastlanmakta, dolayısıyla uygulamada, haksız kullanım nedeniyle sorumluluğun, hangi oranda ve kime ait olacağı konusunda sürekli uyuşmazlıklara yol açmaktadır. Soruna ilişkin Yargıtay kararlarının fazlalığı da, konunun uygulamadaki önemi yönünden bir gösterge oluşturmaktadır.

- Çipli (şifreli) kart uygulamasının, haksız kullanım sorununa etkisine de değinmek gerekir. Bilindiği üzere, birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de 31 Mart 2006 tarihinden itibaren, kredi kartlı sahtekârlıklarla mücadelede etkin bir yöntem olarak kabul edilen chip&PIN uygulamasına geçilmiştir. Kopyalanması manyetik şeride göre çok daha zor olan "çip" ve kişiye özel PIN (şifre) ile

³ Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmelik, RG. T. 10.03.2007, S. 26458. Çalışmamızda kısaca "Yönetmelik" olarak anılacaktır.

alışverişlerin daha da güvenli olması amaçlanmakta⁴, böylece, kartın kopyalanması ve haksız kullanılması önlenmeye çalışılmaktadır.

Bu uygulamanın, tamamen değil ise de, büyük ölçüde geçerlik kazanmış olması, haksız kullanımları da oldukça azaltabilir; fakat tamamen önleyemez. Çünkü, örneğin kart ve şifre, üçüncü kişi tarafından birlikte ele geçirilebilir; kart hamilinin kusurlu davranması, örneğin şifreyi güvenle saklamamasına da uygulamada rastlanabilmektedir⁵. Gerçekten, bazı kart hamillerinin, unutma olasılığına karşı şifreyi kart üzerine veya üçüncü kişilerin kolayca erişebileceği başka bazı yerlere (cüzdanındaki bir kağıda veya kimlik belgesi üzerine) yazdıkları ya da tahmin yoluyla bulunabilecek (doğum yılı, evlilik yılı gibi) şifre oluşturdıkları sıklıkla görülmektedir⁶.

- Haksız kullanım sorununun yaygın ve güncel olması, öğretinin de bu soruna ilgi duymasına yolaçmış, bu konuda, değerli bazı çalışmalar yapılmıştır⁷. Fakat yapılan çalışmaların büyük ölçüde, 5464 Sayılı Kanun'un kabulünden önceki döneme ilişkin olması, bu kanunun getirdiği yenilik ve değişikliklerin ayrıca ele alınması gereksinimini doğurmaktadır.

Öğretide SEROZAN, "Kredi kartının hukukçuyu en fazla uğraştıran en karmaşık sorunu, kartın kaybolması, çalınması ya da tahrif edilmesi olasılıklarında rizikonun üç kişiden hangisine yükleneceği sorundur" saptaması yaparak, konunun önemine dikkat çekmektedir⁸.

II. HAKSIZ KULLANIMIN TÜRLERİ

Kartın haksız kullanımı, uygulamada çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilir ise de, hukuki sonuçları itibariyle, öğretide bunlar, geçerli bir kartın hukuka aykırı (haksız) kullanımı ile sahte/tahrif edilmiş bir kartın kullanımı biçiminde iki grupta ele alınmaktadır⁹.

⁴ Bkz. www.bkm.com.tr

⁵ Bkz. **ATLI AKIN, G.:** 5464 Sayılı Banka ve Kredi Kartları Kanunu'na Göre Banka ve Kredi Kartının Haksız Kullanımı, Yaklaşım 2006, S. 165, s. 273.

⁶ Nitekim bkz. www.bkm.com.tr/sitesinde, sıkça rastlanan bu gibi olaylara karşı kart hamillerine yönelik uyarılar ve alınması gerekli önlemler sayılmaktadır.

⁷ Özellikle bkz. **TEOMAN, Ö.:** Kredi Kartı Uygulaması, 2. Baskı, İstanbul 1996, s. 187 vd.; **KUNTALP, E.:** Yargıtay Kararları Açısından Kredi Kartı, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları XIII. Sempozyumu, Ankara 1996, s. 286 vd.; **ERİŞ, G.:** Kötü Kullanımın Hukuki Açından İncelenmesi, Hukuki Açından Banka ve Kredi Kartları Sempozyumu, BKM. AŞ. Yayını, Bolu 1996, s. 19 vd.;, **ÇEKER, M.:** Kredi Kartı Uygulaması ve Özel Hukuk Açısından Kredi Kartının Hukuka Aykırı Kullanımı, Ankara 1997, s. 75 vd. (kı-saca, Kredi Kartı Uygulaması); aynı yazar, Kredi Kartının Kaybı, Çalınması ve Karşıl-anılan Hukuki Sorunlar, Adana Barosu Dergisi, Yıl: 2, S. 5 (Nisan 1993), s. 53 vd. (kı-saca, Kredi Kartının Kaybı); **İŞGÜZAR, H.:** Banka Kredi Kartı Sözleşmeleri, Ankara 2003, s. 119 vd.; **ATAMER, Y. M.:** Kredi Kartının Üçüncü Kişi Tarafından Hukuka Ay-kırılı Şekilde Kullanılması Halinde Doğan Zararları Kim Taşınacaktır?, Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp'e Armağan, C. I, İstanbul 2003, s. 993 vd.; **BUHUR, O.:** Tüketici Kredisi Açısından Kredi Kartı Uygulaması, Ankara 2004, s. 63 vd.

⁸ **HATEMİ, H./SEROZAN, R./ARPACI, A.:** Borçlar Hukuku Özel Bölüm, İstanbul 1992, s. 53.

⁹ Bkz. **ÇEKER,** Kredi Kartı Uygulaması, s. 77 vd.

Geçerli bir karttan kastımız, içermesi gereken bilgiler, geçerlilik yeri (yurtiçi ve/veya yurtdışı) ve geçerlilik süresi yönlerinden gerekli şartları taşıyan kartlardır. Geçerli bir kartın hukuka aykırı kullanımını da bizzat kart hamili veya üçüncü bir kişi tarafından gerçekleştirilebilir:

- Bizzat kart hamilinin, kartı hukuka aykırı kullanması konusunda belli başlı şu örnekler verilebilir: Gerçeğe aykırı kayıp/çalıntı bildiriminde bulunma¹⁰, geçerlik süresi dolmasına rağmen kartı kullanma¹¹ ve üye işyeri ile anlaşarak sisteme aykırı kullanma¹².

- Kartın yetkisiz hamil (üçüncü kişi) tarafından kullanılması da yaygındır. Kartların hepsinde yetkili hamilin¹³ fotoğrafı bulunmadığı ve istisnalar dışında, hamilden geçerli bir kimlik belgesini ibraz etmesi istenmediği için, uygulamada yetkisiz kişilerin başkasına ait bir kartı kullandığına da sıklıkla rastlanabilmektedir.

Bu da iki şekilde gerçekleşebilir: Hamilin rızası ile (kartın devri/temsili)¹⁴ veya hamilin rızası dışında.

¹⁰ Hamil, yüksek harcama yaptıktan sonra, gerçeğe aykırı olarak kayıp bildirimini yapabilir. Özellikle hamilin sorumluluğunu belirli limitle sınırlayan ülkelerde, bildirimden önceki sorumluluğun sınırlı olması, kötü niyetli kişileri bu yola itebilmektedir. Bu olasılığa değinen **TEOMAN**, s. 191'de, sorumluluğun sınırlandırılmasının sakıncalarına işaret ederek, bildirim kadar hamilin sorumlu olması gerektiğini belirtmektedir. 5464 Sayılı Kanun'dan önce ülkemizde sorumluluk limiti yok idi; ama yine de, sigorta sistemi nedeniyle bildirimden sonraki kullanımlarda, sigorta limitini aşan kısmın sorumluluğundan kaçmak isteyen kötüniyetli hamil, bu yola gidebilirdi (**ÇEKER**, Kredi Kartı Uygulaması, s. 82). Kanun, m. 37'de, gerçeğe aykırı kayıp/çalıntı bildiriminde bulunanları da kapsayan bir cezai sorumluluk da öngörmüştür (bkz. Yukarıda, dn. 2).

¹¹ Geçerlilik süresi dolan bir kartın, sistem dışı kalması ve kullanımına izin verilmemesi, yani aslında geçersiz sayılması gerekir. Bununla birlikte, uygulamada, gerçekleşme ihtimali az da olsa, üye işyerinin dalgınlığından veya dikkatsizliğinden yararlanılmak suretiyle, bu tür bir kart kullanılabilir. Fakat bu ihtimalde sorumluluk, gerekli kontrolü yapmadığı için üye işyerindedir (Bkz. **ÇEKER**, Kredi Kartı Uygulaması, s. 83).

¹² 5464 Sayılı Kanun'dan önceki dönemde, taraflar arasındaki sözleşmelere, alışveriş yapılmadan harcama belgesi düzenleme, limit aşan işlemlerde birden çok belge düzenleme/bedeli taksitlere bölme gibi hallerde üye işyerinin, üye işyeri anlaşması yapan kuruluşun mal veya hizmet bedelini talep edemeyeceği yönünde hükümler konulmakta idi. BKKK 19 ve 22, bu yönde açık hükümlere yer vermiştir.

¹³ Çalışmamızda, tekrarlardan kaçınmak ve kanun terminolojisi (bkz. 5464 Sayılı Kanun, m. 3/j'deki tanım) ile uyum sağlamak için, kartın yetkili hamili (sahibi) yerine kısaca, kart hamili, kayıp/çalıntı kartı kullanan üçüncü kişi için ise, haksız kullanan veya yetkisiz hamil denilecektir.

¹⁴ Kart hamili kartı bizzat kullanmak zorundadır. Kart bir kıymetli evrak sayılmadığı ve devir kabiliyetinden yoksun olduğu için, hamilin, kartın kullanımını başkasına devretmesine ve kartı kullanması için temsilci atmasına hukuken izin verilmemiştir. Bkz. **TEOMAN**, s. 187, 204 vd.; **ÖZTAN, F.:** Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 1997, s. 1393; **ERİŞ**, s. 22; **ÇEKER**, Kredi Kartı Uygulaması, s. 94; ayrıca, kartı, üçüncü kişilerin kullanımına izin veren hamilin davranışının özen yükümlülüğünün ihlali anlamına geleceği konusunda, **ATAMER**, s. 1003 ve dn. 52'de anılan Yargıtay HGK'nın 11.04.2001 tarih ve 13-346/344 sayılı kararı. Karş. **AKYOL, Ş.:** Banka Sözleşmeleri, İstanbul 2001, s. 237'de ise, kart hamili yerine, onun rızası ile bir üçüncü kişinin kullanılması ve slipi imzalaması halinde, kart sahibinin bu durumu kabul etmesinin işlemi

Tebliğ konumuz, geçerli bir kartın, sahibinin rızası dışında, üçüncü kişi tarafından kullanılmasından doğan hukuki sorumluluk olup, çalıntı veya kaybedilmiş bir kartın yetkisiz hamil tarafından kullanılması, bunun tipik örneğini oluşturmaktadır¹⁵. Fakat, kart sahibinin gerçeğe aykırı kayıp/çalıntı bildiriminde bulunması olasılığı bulunduğu ve bu durum konumuzla bağlantılı olduğu için, bu olasılığa da çalışmamızda değinilmiştir¹⁶.

III. HAKSIZ KULLANIMDAN DOLAYI SORUMLULUK KONUSUNDAKİ BAŞLICA SİSTEMLER

Çeşitli ülke uygulamalarına bakıldığında, kayıp/çalıntı bildiriminin yapılmasından sonra kart hamilinin sorumluluğu konusunda başlıca, sınırlı veya sınırsız sorumluluk olmak üzere, iki ayrı sisteme rastlanmaktadır:

Her iki sistemde de, kayıp/çalınma gibi hallerin kart çıkaran kuruluşa derhal bildirilmesi gerekmekte, hiç bildirmemek veya geç bildirmek, hamilin sorumluluğuna yol açmaktadır¹⁷.

Yetkisiz kullanım, eBK. 41 (BK. 49) vd. hükümlerince haksız fiil niteliğinde olduğu için¹⁸, sorumluluk da yetkisiz kullanana ait olmakla birlikte, özellikle yetkisiz kullananın saptanmadığı veya bulunamadığı durumlarda¹⁹ sorumlu sayılacak kişilerin kim veya kimler olacağının ele alınması, bu arada kart hamilinin sorumluluğunun değerlendirilmesi gerekmektedir.

Farklı ülke uygulamalarına ve çok değişik sözleşme hükümlerine rastlanmakla birlikte, genel olarak, kayıp/çalıntı bildirimi yapıldıktan sonra, kart hamilinin sorumluluğu açısından iki farklı sisteme rastlanmaktadır²⁰:

geçerli kılacağı, kart hamilinin başkasınca atılan imzayı kabul etmesine engel bulunmadığı belirtilmektedir.

¹⁵ Öğretide bu durumu ifade etmek üzere, “kartın kötü kullanımı” kavramı kullanılmakta (bkz. **KUNTALP**, s. 286 vd.) ise de, biz, amacı daha iyi ifade ettiği ve ayrıca, 5464 Sayılı Kanun'da da kullanılmış bir kavram olduğu gerekçesiyle, “kötü kullanım” yerine “haksız kullanım” demeyi daha uygun görüyoruz.

¹⁶ Bkz. Yukarıda dn. 10.

¹⁷ **ÇEKER**, Kredi Kartı Uygulaması, s. 101.

¹⁸ Bkz. Yargıtay 3. HD. 17.6.1999 tarih, E. 99/5578, K. 99/6331 (karar için bkz. **AYCI/BİÇKİN/ARTUÇ**, s. 351 vd.); **İŞGÜZAR**, s. 126; **MALKOÇ, İ.:** Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu, Ankara 2007, s. 42-43.

¹⁹ Yetkisiz kullananın saptandığı ve bulunduğu durumlarda, onunla birlikte kart kuruluşunun, üye işyerinin, hatta duruma göre kart hamilinin sorumlu olup olmayacağı, başta eBK. 41 vd., özellikle, 43-44, 50-51 ve 96 (BK. 49 vd., 51-52, 61-62 ve 112) vd. olmak üzere, genel hükümlere tabidir. Yetkisiz kullananın saptandığı ve bulunduğu durumlarda da, yine aynı hükümler çerçevesinde, kusur durumuna göre, birden çok kişinin müteselsil sorumluluğu (eBK. 50-51, BK. 61-62) ve daha sonra rücu ilişkileri gündeme gelebilecektir.

²⁰ **ÇEKER**, Kredi Kartının Kaybı, s. 57 vd.

A. Hamilin Sınırsız Sorumluluğu Sistemi

Bu sistemde, kayıp/çalıntı bildirim yapılmış olsa dahi, kart hamili, kartın, kart kuruluşuna iade edilmesine kadarki dönemde de, yetkisiz kişilerin kartı kullanmasından dolayı oluşacak tüm zararlardan sınırsız şekilde sorumludur. Böylece, kartını kaybeden veya çaldıran kişi, kart kuruluşuna bildirimde bulunmasına rağmen, kartın üçüncü kişiler tarafından kullanılmasından dolayı kart kuruluşuna karşı sorumlu olmakta ve yapılan tüm alışveriş bedellerini ödemek durumunda kalmaktadır.

Sınırsız sorumluluk sistemi, kredi kartları nedeniyle sorumluluk konusunda özel bir yasal düzenleme bulunmayan ülkelerde ve genellikle kredi kartı üyelik sözleşmesine konulan, genel işlem şartı niteliğinde olan hükümlere dayanmaktadır. Bu nedenle, aynı sözleşmede yer verilen ve kart kuruluşunun sorumsuzluğunu öngören kayıtların, genel kanunun emredici hükümleri karşısında geçerliliği sorunu gündeme gelmektedir²¹. Konuya Türk Hukuku açısından aşağıda değinilecektir.

B. Hamilin Sınırlı Sorumluluğu Sistemi

Bu sistemde, kayıp/çalıntı bildirim yapıldıktan sonra kart hamili sorumluluktan kurtulmakta ve bu sorumluluk, kusur durumuna göre kart çıkaran kuruluşa ve/veya üye işyerine geçmektedir.

Bildirime kadarki dönemde haksız kullanımlardan dolayı hamilin sorumluluğunun doğabilmesi için, hamilin, üyelik sözleşmesinden kaynaklanan, kartını özenle saklama yükümünü ihlal etmiş olması da şarttır. Bir başka deyişle, kart hamili, kartı özenle saklamak için gerekli tüm önlemleri almış, buna rağmen kart elden çıkmış ise, hamil, doğacak zarardan sorumlu olmayacaktır²².

Sınırlı sorumluluk sistemi, bildirim öncesi işlemler (alışverişler) açısından kart hamilinin sorumluluğunu da, ya belirli bir miktar ile ya da hem süre, hem miktar ile sınırlamaktadır. Örneğin:

1-Yalnızca belirli bir miktar ile sınırlı sorumluluk (Almanya 50 Euro, AB. Hukuku ve 1.1.2003 itibariyle Fransa'da 150 Euro, ABD'de 50 USD, İngiltere'de 50 Pound, İsviçre'de 100-125 Frank gibi)²³.

²¹ Yargıtay 19. HD. 2.6.1994 tarih, 5800/5618 sayılı kararda, kayıp ya da çalıntı bildiriminden sonra yapılacak tüm harcamalardan üyenin (kart hamilinin) tek başına sorumlu olacağına öngören sözleşme hükmü, bankanın ağır kusurlu olması (bildirime rağmen kartın kullanılmasını önleyecek tedbirleri yeterli sürede almaması) nedeniyle geçersiz sayılmıştır. Karar metni ve değerlendirmeler için bkz. **İŞGÜZAR**, s. 124-126; aynı şekilde, 19. HD. 18.4.1994 tarih, E. 93/4373, K. 94/3904 sayılı kararın özeti ve değerlendirme için bkz. **KUNTALP**, s. 289 vd. Ayrıca, **YÜKSEL, A. S./YÜKSEL, A./YÜKSEL, Ü.**: Bankacılık Hukuku ve İşletmesi, İstanbul 2004, s. 317 vd'da anılan kararlar; **ERİŞ**, s. 23 vd.; **ÇEKER**, Kredi Kartının Kaybı, s. 58; **HATEMİ/SEROZAN/ARPAÇI**, s. 53, **ATAMER**, s. 1012 vd.

²² **ÇEKER**, Kredi Kartı Uygulaması, s. 102.

²³ **ATAMER**, s. 1020-1021; **YÜKSEL/YÜKSEL/YÜKSEL**, s. 318; **ÇEKER**, Kredi Kartı Uygulaması, s. 81, dn. 8. Ayrıca, sorumluluk sınırlaması yapan Alman uygulamasının yerinde olmadığı, ortada hamili korumak için hiçbir geçerli neden bulunmadığı, bu konuda, eTK. 724 hükmünün mantığından yararlanılabileceği, hamilin kartı saklama ko-

2-Hem miktar, hem süre ile sınırlı sorumluluk (aşağıda ele alacağımız 5464 Sayılı Kanun, m. 12'de, bildirimden önceki yirmidört saatlik süre içinde ve yalnızca yüzelli TL ile sınırlı sorumluluk öngörülmüştür).

IV. TÜRK HUKUKU'NDA SORUMLULUK

Türk Hukuku'nda 5464 sayılı Kanun öncesi ve sonrasını karşılaştırarak incelemek, sorumluluk sistemi konusundaki değişimin ve farkın daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır:

A. 5464 Sayılı Kanun Öncesi Dönem

Yabancı ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de, hem iki taraflı, hem üç taraflı kart sisteminin uzun süredir uygulandığı görülmektedir. Yasal bir düzenleme olmadığı dönemde, taraflar arasındaki sözleşme ilişkileri, bugünkünden daha da büyük bir önem taşımakta idi. Kart sistemine dahil taraflar ve aralarındaki hukuki ilişkilerin niteliği, özel bir yasal düzenleme olmadığına göre, Borçlar Kanunu'nun, hangi genel ve çeşitli sözleşmelere dair özel hükümlerinin uygulanacağı başta olmak üzere birçok açıdan önem taşımakla birlikte, o dönem burada ayrıntılı biçimde ele alınmayacaktır²⁴.

5464 Sayılı Kanun'dan önceki dönemde, kayıp/çalıntı kartın üçüncü kişilerce kullanılmasından doğan sorumluluk konusunda bir yasal düzenleme olmadığı için, sorun, sözleşme (kredi kartı üyelik sözleşmesi ve üye işyeri sözleşmesi) hükümleri ile BK. hükümleri (özellikle eBK. 41 vd.; 96 vd. ve ilgili diğer genel ve çeşitli sözleşmelere dair özel hükümler) ve Yargıtay içtihatları ile çözülmeye çalışılmış ve çok sayıda içtihat, somut olaydaki kusur durumuna göre sorumluluğun kime/kimlere ait olacağını ortaya koymuştu.

Uygulamada kullanılan üyelik sözleşmelerinin hemen hemen tümünde, hamilin sınırsız sorumluluğunu öngören sistem kabul edilmekte ve kartın yetkisi hamilce kullanılmasından doğan sorumluluğun, kural olarak kart hamiline ait olacağı yönünde hükümler konulmakta idi²⁵.

Kart çıkaran kuruluşların sözleşmelere koydukları sorumsuzluk kayıtları da, gerek öğretideki baskın görüş²⁶, gerek Yargıtay²⁷ tarafından eBK. 99-100 hükümleri çerçevesinde değerlendirilmekte idi²⁸.

nusunda göstermesi gereken özenin, çek karnesini elinde tutan keşideciye oranla çok daha ağır ve asıl sorumlunun da kart hamili olması gerektiği yönündeki önemli değerlendirmeler ve hamilin zarara bizzat katlanma yükümlülüğü konusunda bkz. **TEOMAN**, s. 188-192.

²⁴ Bu nedenle, öğretide yapılan ve bugün için de değerini muhafaza eden çalışmalara atıf vermekle yetiniyoruz. Özellikle bkz. **TEOMAN**, s. 61 vd., 123 vd., 189 vd.; **KUNTALP**, s. 276 vd.; **İŞGÜZAR**, s. 59 vd.; **ATAMER**, s. 995-1002; **ÇEKER**, Kredi Kartı Uygulaması, s. 47 vd.

²⁵ O dönem için, sınırsız sorumluluk öngören sözleşme örneği olarak, İktisat Viza, m. 11-12; Prestige Kart, m. 12 hükümleri verilebilir (Bkz. **TEOMAN**, s. 189, dn. 27). Buna karşılık, örneğin, Diners Clup, Üye Sözleşmesi, m. 8, bildirimden sonraki 2 gün içinde yapılan işlemlerden hamilin sorumlu olacağını, bu süre geçtikten sonra ise sorumlu olmayacağını düzenlemekte idi.

²⁶ **TEOMAN**, s. 190; **ERİŞ**, s. 23 vd.; **ÇEKER**, Kredi Kartının Kaybı, s. 58; **ÇEKER**, Kredi Kartı Uygulaması, s.103-106; **BUHUR**, s. 78-79. Kartın haksız kullanımından doğan sorumluluğu kural olarak hamile yükleyen ve istisnaen üye işyeri ve/veya kart çıkaran

Böylece, sözleşmede aksine hükümler ve sorumsuzluk kayıtları bulunsa dahi, kart kuruluşu genellikle bankalardan oluştuğu ve bankacılık, eBK. 99 anlamında, devletin verdiği imtiyaza dayanılarak yürütülen bir faaliyet olduğu, ayrıca, üye işyerleri de eBK. 100 anlamında ifa yardımcısı sayıldığı için, kart hamilinin mutlak ve sınırsız sorumluluğu yoluna gidilememekte, tarafların yükümlülüklerine ve somut olaydaki kusur durumuna göre, kart kuruluşu ve/veya üye işyeri²⁹ de sorumlu tutulabilmekte idi. Örneğin, kart çıkaran kuruluşun, kendisine yapılan kayıp/çalıntı bildirimine rağmen, bildirimden sonra yapılacak alışverişlerden ve doğacak zararlardan sorumlu olmayacağına dair kayıtlar geçersiz sayılmakta, kendisine yapılan bildirimine rağmen üye işyerlerini uyarmaması veya üye işyerinin gerekli inceleme ve kontrolleri yapmamış olması gibi kusurlu davranışları, sorumluluğun paylaştırılmasına neden olabilmekte idi³⁰.

kuruluşu da sorumlu sayan bu görüş ve uygulamaya karşı en ciddi itirazlardan birisi **ATAMER**'den (s. 1005 vd., özellikle 1026-1031) gelmiş, yazar, kural olarak kart hamilinin değil kart kuruluşunun sorumlu tutulabileceğini, çünkü rizikoyu kart kuruluşunun taşıdığını eBK. 394/II'ye dayanarak savunmuş; kart hamilinin istisnaen, eBK. 41 vd. veya eBK. 96 vd. hükümleri uyarınca sorumlu olabileceğini, özellikle kartı özenle koruma ve rıza dışı elden çıktığında durumu en kısa sürede bildirmesinin, sözleşmeden kaynaklanan bir davranış yükümü olduğunu belirtmiştir. Yazar, üye işyerinin sorumluluğunun da istisnaen (özen yükümüne aykırı davranarak, gerekli dikkati göstermeme ve kontrolleri yapmama hallerinde) doğabileceğini ifade etmiş (s. 1012); nihayet, Yargıtay'ın, bir yandan kart hamilini mağdur kabul edip, diğer yandan kart kurumunun müterafik kusurundan söz etmesinin, hukuk tekniğine aykırılığı eleştirisinde bulunarak, eBK. 44'ün uygulanma şartlarının hesaba katılması gereğine dikkat çekmiştir (s. 1027-1028). Kartın haksız kullanım rizikosunu kart kurumuna yüklemek gerektiği yönünde ayrıca bkz. **HATEMİ/SEROZAN/ARPAÇI**, s. 53.

²⁷ Bkz. Aşağıda dn. 29-30'da anılan Yargıtay İçtihatları.

²⁸ EBK. 99 uyarınca, borçlunun, kast veya ağır ihmalden doğacak sorumluluğunu bertaraf eden kayıtlar geçersiz, buna karşılık, hafif ihmalden sorumsuzluk kayıtları geçerli sayılmaktadır. Fakat, eBK. 99, f. 2'ye göre, sorumsuzluk anlaşması yapılırken alacaklı borçlunun hizmetinde ise veya borçlu, imtiyaz şeklinde verilen bir faaliyet icra ediyorsa, hafif ihmalden sorumsuzluk kayıtlarının dahi geçersizliğine hükmedilebilmektedir. EBK. 100 uyarınca da, bir borcun ifasını yardımcı kişilere bırakan borçlunun, yardımcı kişilerin davranışlarından sorumsuzluklarını öngören kayıtlar geçerli sayılmakta, fakat eBK. 100, f. 2 kapsamında, alacaklı borçlu hizmetinde ise veya borçlu, imtiyaz şeklinde verilen bir faaliyet icra ediyorsa, ancak, hafif ihmalden sorumsuzluk kayıtları geçerli kabul edilmektedir (bkz. **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1993, s. 882 vd.).

²⁹ Üye işyerlerinin, kart ile yapılan alışverişlerde, imza karşılaştırması yapması, ayrıca, imza kontrolü sırasında gerekirse kart hamili ile kartı kullanan kişinin aynı kişi olup olmadığını kimlik belgesi talep etmek suretiyle incelemeleri gerektiği, aksi halde sorumlu olacakları yönünde görüş ve Yargıtay 3. HD. 2.10.2003 tarih ve E. 2003/11553, K. 2003/11519 sayılı kararı için bkz. **ATLI AKIN**, s. 270.

³⁰ Bkz. Yargıtay 3. HD. 17.6.1999 tarih, E. 99/5578, K. 99/6331 (kararın tam metni için bkz. <http://site.mynet.com/fethiyehukuk/yk29>); 19. HD. 19.6.2001 tarih, E. 2001/986, K. 2001/4798 (**BUHUR**, s. 116); 19. HD. 01.11.1995 tarih, E. 1995/1480, K. 1995/9073 (**BUHUR**, s. 119); **ATLI AKIN**, s. 270-271; ayrıca, **YAVUZ, N.:** Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Ankara 2007, s. 770, 792, 794, 804, 809, 813, 817 ve 827'de yer alan Yargıtay içtihatları).

Kayıp/çalıntı bildirim yapılmış ise, bu halde, bildirim anından itibaren değil, bildirimden sonra kart kuruluşunun gerekli önlemleri almasına, yani kayıp/çalıntı olayını sisteme dahil üye işyerlerine bildirmesine ya da Bankalararası Kart Merkezi AŞ'nin yayınladığı Birleşik Uyarı Listesinde yer almasına yetecek makul bir sürenin bitiminden itibaren kart hamilinin sorumluluktan kurtulabileceği kabul edilmekte idi³¹.

O dönemde hazırlanan Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanun Taslağı'nın 8. maddesinde de, kart hamilinin yükümlükleri ve sorumluluğu düzenlenirken, kayıp/çalıntı bildiriminden sonraki kullanımlardan dolayı sorumluluğun, kart hamiline değil, kart çıkaran kuruluşa ait olacağı öngörülmüş idi³².

B. 5464 Sayılı Kanun'un Getirdiği Sistem (m. 12, 16 ve 17)

5464 Sayılı Kanun ile getirilen sorumluluk sistemi, kanunun, taraflara getirdiği bazı yükümlülüklerden bağımsız düşünüleceği için, önce anahatlarıyla bu yükümlülüklerle değinmek, sonra da sorumluluk konusunu incelemek gerekmektedir:

1. Tarafların Konuyla İlgili Yükümlükleri

Kanun, daha önce tip sözleşmelerde kısmen yer verilen ve somut uyuşmazlıklarda daima sorun oluşturan yükümlülükler konusunu, kart ilişkisinin tarafları yönünden ayrı ayrı düzenlemiş olup³³, biz, yalnızca konumuzu ilgilendiren yükümlülüklerle değineceğiz:

a) Kart Hamilinin Yükümlülükleri (BKHK m. 15-16)

Kart kullanımına ilişkin ve bildirim zorunluluğuna ilişkin olmak üzere, iki grup yükümlülük düzenlenmiştir³⁴:

- Kart kullanımına ilişkin m. 15'e göre, kart kullanımından doğan sorumluluk, sözleşmenin imzalandığı ve kartın zilyetliğine geçtiği veya fiziki var-

³¹ Bkz. Yukarıda, dn. 21'de zikredilen Yargıtay 19. HD. 2.6.1994 tarih, 5800/5618 sayılı kararı; ayrıca, **KUNTALP**, s. 292 vd.; **ERİŞ**, s. 23-24; **AYAN, G.:** Banka ve Kredi Kartlarında Yargıya İntikal Eden Olaylarda En Çok Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Hukuki Açından Banka ve Kredi Kartları Sempozyumu, BKM. AŞ. Yayını, Bolu 1996, s. 63. Karş. **YÜKSEL/YÜKSEL/YÜKSEL**, s. 317'de ise, bildirim gecikilmeden yapılması gerektiği belirtildikten sonra, bildirim yapılmasından sonra kartla ilgili bütün haksız kullanımların sorumluluğunun bankaya geçeceği belirtilerek, makul süreden söz edilmiştir.

³² Taslağın tam metni ve gerekçesi için bkz. **BUHUR**, s. 137 vd.

³³ Tarafların yükümlülükleri konusunda bkz. **ESEN, H.:** Kart Çıkaran Kuruluşların Yükümlülükleri, 5464 Sayılı Banka ve Kredi Kartları Kanunu'nun Değerlendirilmesi ve Uygulamadan Doğan Sorunlar Sempozyumu, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi (Editör: **T. Ö. KIRAZ**), İstanbul 2009, s. 21 vd.; **SARICA, Ş.:** Kart Hamillerinin Yükümlülükleri (üst satırda anılan sempozyum, s. 48 vd.); **YORGANCIOĞLU, E.:** Üye İşyeri ve Üye İşyeri Anlaşması Yapan Kuruluşlara İlişkin Yükümlülükler (aynı sempozyum, s. 60 vd.). Ayrıca, yükümlülüklerin topluca bir özeti için, **GÜNAL, V.:** Bankacılık Hukukuna İlişkin Esaslar, İstanbul 2008, s. 335 vd.

³⁴ **SARICA**, s. 48 vd.

lığı bulunmayan kart numarasının öğrenildiği andan itibaren kart hamiline aittir. Hüküm böylece, kart hamilinin sorumluluğunun en erken ne zaman başlayabileceğini, isabetli biçimde düzenlemiştir.

Kart hamilinin, kartın imza hanesini bizzat imzalaması ve ayrıca, kartın kullanımını sırasında üye işyerince talep edildiğinde kimlik belgesi ibraz etmesi zorunludur (m.15/II).

- Kart hamilinin, kendisine tevdi edilen kartı ve kart kullanımını için gerekli (kod, şifre veya kimliği belirleyici yöntemle dair) bilgileri güvenli biçimde koruması ve başkalarının kullanılmasını engelleyecek tedbirleri alması; kartın kaybolması, çalınması ve diğer bir yolla irade dışı işlem yapıldığını öğrenmesi halinde de kart çıkaran kuruluşa derhal bildirimde bulunması zorunludur (m.16/I).

Ayrıca, kart hamili, adresinde meydana gelen değişiklikleri, en geç 15 gün içerisinde kart çıkaran kuruluşa bildirmekle yükümlüdür (m. 16/II).

b) Üye İşyerinin ve Üye İşyeri Anlaşması Yapan Kuruluşların Yükümlülükleri

- Üye işyerleri, banka kartı veya kredi kartı ile ödeme yapmak isteyenlerin, imza gerektiren işlemlerde imza kontrolünü yapmak, kartın tahrif edilip edilmediğini kontrol etmek ve kendilerine ulaşan bilgiler çerçevesinde, kartın geçerliliğini saptamakla yükümlüdürler (BKKK. m. 17/II).

- Gerekli hallerde, kart üzerinde yer alan bilgiler ile, kimlik belgesinde yer alan bilgileri karşılaştırmak için geçerli bir kimlik belgesi ibrazını talep etmek³⁵ ve kart üzerindeki bilgiler ile harcama belgesi üzerindeki bilgileri karşılaştırarak kontrol etmekle yükümlüdürler (m. 17/II).

Yukarıdaki kontrollerin yapılmamasından doğacak zararlardan, üye işyerleri sorumludur (m. 17/II, son cümle).

- Üye işyerleri, tek bir kart ile yapılacak harcama tutarının, belirlenen işlem limitini aşması durumunda, kart çıkaran kuruluştan kartın kabulü için yetki almakla yükümlü kılınmış ise, yapılan harcamanın tamamı için yetki almak zorundadır. Aynı kart ile aynı ödeme işlemi için birden çok harcama belgesi düzenlenemez. Bu hükme aykırı davranan üye işyerleri, satılan mal veya hizmet bedelini, üye işyeri anlaşması yapan kuruluştan talep edemeyecektir (m. 22).

- Üye işyerleri, kart kullanımını sonucu elde ettikleri kart ve hamile dair bilgileri, hamilin rızası olmadıkça, yetkili kuruluşlar dışındaki kişi ve kuruluşlara açıklayamaz, saklayamaz ve kopyalayamazlar; kart bilgilerini üye işyeri anlaşması yapan kuruluş dışındakilerle paylaşamaz, satın alamaz, satamaz ve değişemezler (m. 23).

- Üye işyeri anlaşması yapan kuruluşlar, kartın kabulü konusunda kart çıkaran kuruluştan onay alınmasını sağlayacak alt yapıyı oluşturmakla yü-

³⁵ İmza yerine şifre kullanımlarında kimlik ibrazı, kural olarak sözkonusu olmamalıdır. Ancak istisnai olarak, somut olayın özellikleri, kimlik ibrazı talep edilmesi gereğine yol açabilir. **ATLI AKIN**'a göre de (s. 273), kart ile birlikte şifre de ele geçirilmiş ise, üye işyerinin kimlik tespiti yükümü doğup doğmayacağı tartışılabilir; fakat kural olarak üye işyerinin sorumlu olmaması gerekir.

kümlüdürler; üye işyerleri için işlem limiti belirleyebilirler. Kart hamillerinin yaptıkları işlem bedellerini de, sözleşme hükümlerince ödemek zorundadırlar (m. 21).

c) Kart Çıkaran Kuruluşun Yükümlülükleri

- Kart çıkaran kuruluşlar, talep etmeyen veya sözleşme imzalamayan kişiler adına kart çıkaramazlar; asgari tutarın ödenmemesi ve belirli şartların gerçekleşmesi halinde kartları iptal etmek ve borcun tamamı ödenmedikçe yeni kart düzenlememek zorundadırlar (m. 8/I ve II).

- Kartların düzenli ve güvenli kullanımı ile bildirim, talep, şikayet ve itirazlara dair gerekli önlemleri almaya yönelik sistemi kurmak ve kesintisiz olarak açık tutmakla yükümlüdürler (m. 8/III).

- Kartın verilmesi anında, hamili yeterince bilgilendirmek ve talep halinde, gerçekleştirilmiş işlemlere dair kayıtları belirli sürede sağlamakla yükümlüdürler (m. 8/IV).

- Kartın kullanılması bir kod no, şifre ya da kimliği belirleyici bir yöntem kullanılmasını gerektiriyorsa, bu tür bilgilerin gizli kalmasını sağlayıcı önlemleri almak, harcama ve alacak belgesinin müşteri nüshası üzerinde ve yazışmalarda kart numarasının açıkça yer almasını önlemekle yükümlüdürler (m. 8/V).

- Kartların, asıl hamillerine teslim edilmesini sağlayacak önlemleri almak, reşit olmayan ek kart hamilleri adına düzenlenen kartların da asıl kart hamillerine teslimini sağlamakla yükümlüdürler (m. 8/VI).

- Belirli bilgiler çerçevesinde uygun kart limiti belirlemek ve talep gelmedikçe limit artırmamak zorundadırlar (m. 9).

- Hesap özeti göndermek (m. 10), kart hamillerinin şikayet ve itirazlarını belirli sürede ve gerekçeli biçimde yanıtlamak zorundadırlar (m. 11).

- Talep halinde, kartın haksız kullanımı nedeniyle, kart hamilinin, yapacağı bildirimden önceki yirmidört saatlik süre içerisinde yüzelli TL ile sınırlı sorumluluğunun sigorta ettirilmesini sağlamakla yükümlüdürler (m. 12/II).

2. Kartın Haksız Kullanımından Dolayı Sorumluluk

5464 Sayılı Kanun'un 12. maddesi uyarınca, kartın ya da 16. maddede belirtilen bilgilerin (kart kullanımı bir kod, şifre veya kimliği belirleyici başka bir yöntem kullanımı gerektiriyorsa bunların) kaybolması veya çalınması halinde kart hamili, yapacağı bildirimden önceki yirmidört saat içinde gerçekleşen hukuka aykırı kullanımdan doğan zararlardan, yüzelli TL ile sınırlı olmak üzere sorumludur. Hukuka aykırı kullanımın, hamilin kastına veya ağır ihmeline dayanması veya bildirim yapılmaması hallerinde bu sınır uygulanmaz (f. 1)³⁶.

³⁶ BKKK. 12. madde gerekçesinde, "Kartın ya da kod numarasının, şifrenin veya kimliği belirleyici başka bir yöntemin kullanılması halinde bu bilgilerin çalınma veya kaybolma nedenleriyle yetkisi olmayan kişilerin ellerine geçmesi ve hukuka aykırı kullanımın söz konusu olabileceği durumlarda, hem kart sahibinin hem de çıkaran kuruluşun sorumluluklarının belirlenmesi gereksinimi bulunmaktadır. Kart hamili tarafından çalınma veya kaybolma durumunun kart çıkaran kuruluşa yapılacak bildirim ile kesilmesi hakkaniyet icabıdır. Bu husus özellikle Yargıtay'ın kartın kaybı veya çalınması

Bu hükümden hareketle iki dönemi ayırmak gerekmektedir: Bildirimden önceki ve bildirimden sonraki dönem.

Bildirimden önceki dönem de, kendi içerisinde, bildirimden önceki yirmidört saatlik dönem ve yirmidört saatten daha önceki dönem olarak ikiye ayrılmıştır. Yirmidört saatlik süre sınırı, kart hamilinin kayıp/çalıntı bildirimini bir an önce yapmasının kendi yararına olması nedeniyle derhal bildirim yapılmasını sağlama, taraf menfaatlerini dengeleme ve hamilin sorumluluğunu sınırlandırma işlevleri nedeniyle yerinde sayılabilir³⁷.

halinde, kart hamilinin bu durumu öğrenir öğrenmez kart çıkaran kuruluşa yapacağı ve daha sonra yazılı bildirimle teyit edilecek olan sözlü bildirim tarihinden sonraki kullanımlardan kart hamilinin değil, kart çıkaran kuruluşun sorumlu olacağı hususundaki yerleşik içtihadında da yer edinmiştir. Kaybolma ve çalınmanın gerçekleştiği tarih ile kart hamili tarafından bu durumun fark edilip kart çıkaran kuruluşa bildirim yapıldığı tarihe kadar geçen süre zarfında hukuka aykırı kullanımdan doğan zarara ilişkin sorumluluk kart hamiline aittir. Bununla birlikte bireylerin modern hayatın önemli bir parçası ve günlük hayatın giderek vazgeçilmez bir unsuru olan bu kartın kullanımından mahrum edilmesi gelişmiş bir toplum yapısıyla uyumlu olmayacağı gibi bu araçları kullanan bireylerin karşılaşabilecekleri tehlikelerden korunması da gelişmiş toplum hayatında kamu vicdanı gereğidir. Bu husus bir yandan kart hamilinin uğrayabileceği zararın sınırlandırılmasını bir yandan da hakkaniyet gereği kart çıkaran kuruluşun kart hamilinin ağır ihmali veya kastına dayalı eylemlerinden kaynaklı zararlarından korunmasını gerektirmektedir. Bu itibarla maddenin birinci fıkrasında, AB mevzuatı ve ülke uygulamaları da göz önünde bulundurularak, kart sahibinin kayıp ve çalınma durumunda kart çıkaran kuruluşa yapacağı bildirimden önceki 24 saat içinde gerçekleşen sorumluluğu yüz elli Yeni Türk Lirası ile sınırlandırılmıştır. Buna mukabil kart çıkaran kuruluş lehine de bu sınırlı sorumluluk kart hamilinin vakit geçirmeksizin bildirim yapmış olmasına veya çalınma ya da kaybın kart sahibinin kastına veya ağır ihmeline dayanması esasına bağlanmıştır. Günümüz dünyasında, kişilerin karşılaşabilecekleri çeşitli risklerden doğacak zararlarının karşılanması veya azaltılması amacıyla yönelik olarak sigorta uygulamaları önemli bir risk yönetim aracını oluşturmaktadır. Bu nedenle gelişmiş birçok ülkede de görülen çağdaş uygulamalara paralel olarak, maddenin ikinci fıkrasında, kart çıkaran kuruluş, söz konusu sınırlı sorumluluğa ilişkin tutar için kart hamilinin isteği ve ilgili sigorta prim bedelinin ödenmesi koşulu ile kartın sigortalanmasını sağlamakta yükümlü tutulmuştur. Ayrıca kartların sigortalanması ve sorumluluğun paylaşılmasına ilişkin usul ve esasların Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenmesi öngörülmüştür” denilmektedir (Gerekçe için bkz. **EKİNCİ, M.:** Açıklamalı – Gerekçeli 5464 Sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu, Ankara 2006, s. 95 vd.).

³⁷ Karş. Yirmidört saatlik zaman dilimi kıstasının kafa karıştırıcı olduğu, bildirimden 48 saat sonra yapılması halinde ne olacağı değerlendirilirken, 12 ve 16. maddelerin birlikte değerlendirileceği, böylece, hamilin kart kuruluşuna zaman yitirmeksizin bildirimde bulunması gerekeceği, bunu yapmadığı takdirde ağır kusurlu sayılacağı, fakat internet üzerinden yapılan dolandırıcılıkta kart şifresi ele geçirilmiş ise hamilin bu durumu geç fark edebileceği, bu ihtimalde de öğrendiği andan itibaren bildirmesi gerekeceği, ayrıca kartın ve kart bilgilerinin ele geçirilmesini önleme amaçlı tedbir almayan kart hamilinin de kusurlu sayılacağı, fakat kusurun ağırlığının önemli olduğu dile getirilmiştir (bkz. **ATLI AKIN**, s. 272 vd.). Oysa, yazarın ifadelerinin internet üzerinden yapılan alışverişlerle ilgili kısmı, BKKK. m. 15/III ve 20 hükümleri ile bağdaşmamaktadır. Çünkü m. 15, f. 3'e göre, “Bu Kanunun 20 nci maddesi uyarınca harcama belgesi düzenlenmeksizin çeşitli iletişim araçları yoluyla veya sipariş formu vasıtasıyla yapılan

Bildirimden önceki yirmidört saatlik dönem içerisinde yapılan harcamalardan yüzelli TL'lik kısım için kart hamili³⁸, yüzelli TL'yi aşan kısım için kural olarak kart kuruluşu sorumludur³⁹. Yirmidört saatten daha önceki dönemde haksız kullanımdan doğan sorumluluk ise, kural olarak tamamen kart hamiline aittir (BKKK. 12, 15/I)⁴⁰. İstisnaen, kusurları varsa üye işyerinin ve/veya kart kuruluşunun da sorumluluğu gündeme gelebilir (eBK. 43-44, 50-51; BK. 51-52, 61-62)⁴¹. Örneğin, Yargıtay 13. HD'nin 27.2.2007 tarihli kararına konu olan olayda, kart hamili, çalıntı bildirimini, harcama yaptıktan (haksız kullanımdan) iki gün sonra bildirmiş olmasına ve hamil, kart limiti içerisinde sorumluluğu üstlenmesine rağmen, bankanın, limit aşımı yapılarak gerçekleştir-

mal ve hizmet alımlarındaki hukuka aykırı kullanımlardan kaynaklanan zararlardan kart hamili sorumlu tutulamaz”.

³⁸ Kanunun TBMM. Genel Kurul görüşmeleri sırasında, ana muhalefet partisi grubu adına söz alan Manisa Milletvekili Nuri Çilingir, “...Tasarının 12 nci maddesindeki, kartın kaybolması veya çalınması halinde kart sahiplerinin yapacağı bildirimden önceki yirmidört saat içinde gerçekleşecek hukuka aykırı kullanımdan doğan zararın yüzelli YTL'sinin kart sahibince karşılanması bizce doğru değil; çünkü yasa gereği, işyerlerinin, kredi kartı kullanımında kimlik belgesi isteme zorunluluğu var. Sorumluluğun kart sahibine değil, işyerlerine ve bankalara ait olması gerekir” demiş; ANAP. Grubu adına söz alan Diyarbakır milletvekili Muhsin Koçyiğit de aynı yönde görüş belirterek, bu sorumluluğun bir önerge ile Tasarıdan çıkarılması gerektiğini beyan etmiştir. Hatay Milletvekili Mehmet Eraslan, 12. maddenin Tasarı'dan çıkarılması için bir önerge de vermiş, fakat önerge reddedilmiştir (Bkz. **AYCI/BİÇKİN/ARTUÇ**, s. 156, 161, 222-223).

³⁹ Karş. **ATLI AKIN**, s. 272'de ise, “...hamil 48 saat sonra kaybı bildirmişse, ister kusuru olsun isterse de olmasın ilk yirmidört saatten kartı çıkaran kuruluşun sorumluluğu olmaz. Ancak örneğin kartı çalınan hamil ağır kusurlu ise yirmidört saatlik zaman dilimi için de kuruluşun sorumluluğu doğmaz. Elbette ki; kartı kasten başkasına kullandıran kişinin korunması mümkün değildir...” denilmesi, hem kendi içerisinde çelişkili, hem hatalıdır. Çünkü, haksız kullanım hamilin kastı veya ağır ihmaline dayanıyorsa veya bildirim yapılmamışsa zaten kart hamili sorumludur. Fakat kastı veya ağır ihmali ile haksız kullanıma yol açmamış olan kart hamili, geç bildirim yapmışsa, bildirimden önceki ilk yirmidört saatteki haksız kullanımlar için yüzelli TL ile, daha önceki kullanımlar için ise tamamen sorumlu olacak, ilk yirmidört saatin yüzelli TL'yi aşan kısmından ise kart kuruluşu sorumlu olacaktır. Fakat her halde, üye işyerine atfı kabil bir kusur var ise, onun da müteselsil sorumluluğu doğabilecektir (eBK. 43-44, 50-51; BK. 51-52, 61-62).

⁴⁰ Bu husus, 12 nci maddenin gerekçesinde açıkça belirtilmiştir (bkz. Yukarıda dn. 35). Nitekim, **ALPAY, C. G.:** Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu Değerlendirme Toplantısı, TBB. Kredi Kartları Çalışma Grubu, Bankacılar Dergisi, S. 56, s. 107; **BİYAN, Ö.:** Banka ve Kredi Kartları Kanununun Getirdikleri (<http://inisiyatif.net/document/31.asp>, s. 6, 26.3.2009); ayrıca, genel olarak bkz. **ALTIPARMAK, Y.:** Kredi Kartıyla Yapılan Ödemelerde Kart Sahibi Tüketicinin Korunması, (http://turkhukuksitesi.com/makale_478.htm, 2.4.2009)

⁴¹ **İŞGÜZAR**, s. 130'da da, kartın haksız kullanımından dolayı kusuru olan tarafın sorumlu olması gerektiği, haksız kullanımda hem üye işyerinin, hem kart kuruluşunun kusuru varsa, her somut olayın özelliğine göre zararın hakim tarafından hakkaniyete göre paylaşılacağı belirtilmektedir. Ayrıca, tarafların sorumluluklarının eBK. 96 (BK. 112) vd'da düzenlenen akdi sorumluluk ilkelerine göre saptanacağı ve özen ölçüsü için bkz. Aynı eser, s. 131 vd.

rilen harcamaya provizyon vermiş olması nedeniyle, limiti aşan kısım için borçlu olmadığına tespitini talep etmiş, yüksek mahkeme, limiti aşan kısma provizyon vermekle bankanın kusurlu olduğunu kabul etmiştir⁴².

Kanun, haksız kullanımın, hamilin kastına veya ağır ihmaline dayanması veya bildirim yapılmaması hallerinde yüzelli TL. sınırının uygulanmaya-çağını düzenlediğinden, her bir somut olayda, delil durumuna ve olayın özelliklerine göre, kart hamilinin ağır kusurlu (kastı veya ağır ihmali) olup olmadığının değerlendirilmesi gerekecektir⁴³. Kasta, kart hamilinin bilerek ve isteyerek kartını başkasına vermesi ve ona kullandırtması; ağır ihmale ise, hamilin kartını çok kalabalık bir yerde açıkta unutarak ayrılması⁴⁴, kart şifreli ise, üzerine şifresi yazılmış şekilde ve genel bir mahalde kartın bırakılması örnek verilebilir.

Bildirimden sonraki dönem için ise, kart kuruluşu sorumlu olacak⁴⁵, fakat, ister bildirimden önceki, ister bildirimden sonraki haksız kullanımlar olsun, kusuru varsa, üye işyerinin de sorumluluğu paylaşması gerekebilecektir (eBK. 43-44; BK. 61-62)⁴⁶.

a) Hükümün Kapsadığı Kartlar

Hükümün yalnızca kredi kartlarını değil, banka kartlarını da kapsadığı açıktır (bkz. Yönetmelik m. 17/5). Şu halde, hesap kullanımı dahil, bankacılık hizmetlerinden yararlanmayı sağlayan kartlar (banka kartları) da buraya girer⁴⁷. Fakat BKKK. m. 43, tacirlere verilen kurumsal kredi kartlarına 12. maddenin uygulanmayacağını açıkça düzenlemiştir.

b) Kayıp/Çalıntı Bildiriminin Muhatabı, Şekli ve İspatı

Bildirim muhatabı, kart çıkaran kuruluş olup, BKKK. m. 16/1, bunu açıkça hükme bağlamıştır. Bu nedenle, kart hamilinin idari ve adli makamlara veya kolluk güçlerine yapacağı ihbar ve şikayetler, m. 12 ve 16 anlamında bil-

⁴² 13. HD. 27.2.2007 tarih, E. 2006/13661, K.2007/2723 (karar için bkz. <http://www.kazanci.com>).

⁴³ Alman Hukukunda da, kart hamilinin kasıtlı davranışı halinde zararı onun taşınması gerektiği yönünde bkz. **ATAMER**, s. 1009, dn. 74.

⁴⁴ Bu örnekler için bkz. **MALKOÇ**, s. 41-42; ayrıca **ATAMER**, s. 1007.

⁴⁵ Kart hamilinin sorumluluğunun bildirim ile sona ermesi, AB Komisyonu'nun 17.11.1988 tarihli "Ödeme Sistemleri ve Özellikle Kart Malikleri İle Kart Çıkaran Kurumlar Arasındaki İlişkiler Hakkında Tavsiyesi"nde yer almış olup, Alman mahkemeleri de bu yönde kararlar vermiştir. Bkz. **İŞGÜZAR**, s. 122; **ATAMER**, s. 1008, dn. 70.

⁴⁶ Nitekim Yargıtay 20. HD. 3.4.2006 tarih, E. 2006/3248, K. 2006/4462 sayılı kararda, "...Kredi kartının ilgisine tesliminden sonra özenle saklanması ve kullanılması kart sahibine ait ise de yasal olmayan yollarla kartın üçüncü kişiler tarafından kullanılması durumunda üye işyerlerinin de riski paylaşması gerektiği ve gerekli dikkat ve özenin gösterilmediği iddia edildiğine göre, 5456 sayılı Yasa hükümleri çerçevesinde uyumsuzluğun tüketici mahkemesinde çözümlenmesi gerekir..." denilmiştir. Ayrıca benzer yönde, Yargıtay 13. HD. 30.5.2006, E. 2006/3903, K. 2006/8650 (kararlar için bkz. <http://www.kazanci.com>).

⁴⁷ Bu yönde, **ALPAY**, Bankacılar Dergisi, S. 56, s. 107.

dirim yerine geçmez. Çünkü bu makamlar, kendilerine intikal edecek olayları, kendi görev alanları ile ilgili olarak değerlendirmek durumundadırlar⁴⁸.

Bildirim, herhangi bir geçerlilik şekline bağlı kılınmamış ise de, ispat kolaylığı için yazılı şekilde yapılmasında yarar vardır. Bununla birlikte, BKKK. m. 32, f. 3, telefonla yapılan bildirimlerin kaydedilmesini sağlamak açısından, ses kayıt cihazları aracılığı ile yapılması ve ses kayıtlarının, bildirim tarihinden itibaren bir yıl süreyle, ihtilafı olanların ise süresiz (ihtilaf çözülene dek) saklanması zorunluluğu getirmiş olup, bu düzenleme, hak ve menfaatler dengesi bakımından isabetli ve pratiktir.

BKKK. m. 32, f. 1'e göre, kart numarası bildirilerek, üye işyerlerinden telefon, internet, sipariş formu veya diğer iletişim araçları yoluyla yapılan alışverişlerden doğacak anlaşmazlıklarda ispat yükü üye işyerine aittir. Madde 32, f. 2'de de, kart çıkaran kuruluş ile hamil arasındaki uyuşmazlıklarda, fıkrada gösterilen belirli hususları ispat yükü kart çıkaran kuruluşa yüklenmiştir.

c) Bildirimin Hüküm Doğurma Anına İlişkin Sorunlar

Bildirimin hüküm doğurabilmesi açısından ulaşmanın yeterli olup olmayacağı, istisnaen de olsa soruna yol açabilir.

BKKK. m. 12'nin sözü (bildirim) ve amacı (kart kuruluşunca üye işyerlerine bildirim/yasaklı listesi hazırlama), kayıp/çalıntı bildirimini kart çıkaran kuruluşça öğrenilmesini ve sonra gerekli önlemleri acilen almasını gerektirir⁴⁹. Ancak, buradan hareketle, ulaşmanın yeterli olmadığı ve bildirim içeriğinin muhatapça öğrenilmesi gerektiği sonucuna da varılamaz. Çünkü, BKKK. m. 8, f. 3 uyarınca, kartların güvenli kullanımı ile bildirim, itiraz, şikayet ve taleplere dair gerekli tedbirleri almaya yönelik bir sistem kurmak ve sistemi kesintisiz biçimde açık tutmakla yükümlü olan kart kuruluşunun, kendisine ulaşan bir bildirim öğrenmediği için gerekli tedbirleri de almadığını savunması, hukuken haklı görülemez. Bir güven kurumu olan bankanın çalışanları, kendilerine ulaşan bildirim gereklerini derhal yerine getirmekle yükümlüdürler.

Kart çıkaran kuruluşların banka veya diğer kuruluşlar (BKKK. 3/g) olması, gerek bankaların, gerek diğer kart kuruluşlarının da anonim ortaklık biçiminde kurulma zorunluluğuna (BanK. 7; BKKK. 4) ve tüzel kişi tacir sıfatlarına bağlı olarak basiretli davranma yükümlülükleri de aynı sonucu doğrular (eTK. 18, 20; TTK. 16, 18).

Tartışılacak diğer bir sorun şudur: Acaba, kart kuruluşuna bildirim yapılması, kart hamilinin, haksız kullanımlardan dolayı sorumluluktan, salt o andan itibaren kurtulabilmesi için yeterli midir? Yoksa, 5464 Sayılı Kanun öncesi dönemde⁵⁰ olduğu gibi, kart kuruluşunun gerekli tedbirleri almasına yetecek makul bir süre sonuna kadar da bu sorumluluk devam eder mi?

ESEN'e göre, kayıp/çalıntı bildiriminden sonra "...kart çıkaran kuruluşun kartı derhal kapatması gerekmektedir. Kart hamilinin bildiriminden sonraki

⁴⁸ **MALKOÇ**, s. 41-42.

⁴⁹ Eskiden, bildirimden sonra, kart çıkaran kuruluşun gerekli tedbirleri alması için makul süre tanınması kabul edilmekte idi (bkz. Yukarıda, dn. 31 ve ilgili metin).

⁵⁰ Bkz. Yukarıda, dn. 31.

*meydana gelebilecek kullanımlarda kart hamili değil, kart çıkaran kuruluş sorumluluğunda olacaktır. Yargıtay kararları da bu yöndedir*⁵¹.

BKKK. m. 12'nin, "...kart hamili, yapacağı bildirimden önceki yirmidört saat içinde gerçekleşen hukuka aykırı kullanımdan doğan zararlardan 150 TL ile sınırlı olmak üzere sorumludur" biçimindeki sözü ile, Yönetmeliğin, sözleşme şartlarına dair 17. maddesinin 2/b,c ve 4/ç-g bentleri, bildirimden sonra makul süreden etmemektedir. Bu nedenle, anılan hükümler, bildirim yeterli olacaktır ve makul bir ek süre de beklenmeksizin kart hamilinin sorumluluğunun bildirim anında sona ereceği görüşüne dayanak oluşturabilir.

Diğer yandan, kart kuruluşunun, "kartların düzenli ve güvenli kullanımı ile bildirim, talep, şikayet ve itirazlara dair gerekli önlemleri almaya yönelik sistemi kurmak ve kesintisiz olarak açık tutmakla yükümlü" olduğunu öngören BKKK. m. 8, f. 3 hükmü de, günümüzün gelişmiş iletişim olanakları ve internet sayesinde, kart kuruluşunun bildirimden sonra derhal gerekli önlemleri alabilmesini gerektirmekte; aksi takdirde kendi risk alanındaki bir gecikmenin sonuçlarına katlanmasını haklı göstermektedir.

Buna karşılık Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, 5464 Sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra verdiği 28.2.2008 tarihli kararda, kanun öncesi dönemde olduğu gibi makul süreden söz etmiş ve 5464 Sayılı Kanun'un 15/I, 16/I ve 17/II hükümleri ile, 1999 tarihli, yani Kanundan önceki bir dönemde imzalanmış üyelik sözleşmesinin "*kart sahibi, kartının kaybolduğunu veya çaldığını bankaya hemen bildirmiş olsa dahi kartın numarası yurtiçi veya yurtdışı yasaklanmış kart listelerine (stop list) girinceye kadar üçüncü kişiler tarafından yapılacak harcamalardan sorumludur*" hükmüne dayanarak, kart hamilinin sorumluluğunun bildirim anında değil, bildirimden sonra gerekli tedbirlerin alınmasına yetecek makul süre sonuna dek devam edebileceği görüşü yönünde karar vermiştir⁵².

Sorun önemli ve tartışılmayı hak eder niteliktedir. Yargıtay'ın anılan kararı da, yukarıdaki gerekçelerle eleştirilebilir. Kanımızca, kararda en azından, 5464 Sayılı Kanun'un ilgili tüm hükümleri birlikte değerlendirilip, öngörülüş amaçları doğrultusunda yorumlandıktan sonra emredici nitelikte olup olmadıkları açıklığa kavuşturulmalı, ona göre de, üyelik sözleşmelerinde yer alan ve karardakine benzer sözleşme hükümlerinin akibeti hakkında hakkında bir sonuca varılmalıydı. Oysa anılan karar, bu gerekleri karşılamamakta ve Kanun öncesi dönemde hazırlanan sözleşme hükümlerinin doğrudan geçerliliği sonucuna yol açmaktadır.

⁵¹ ESEN, dn. 33'te anılan sempozyum, s. 42. Bu ifadeler, bildirimden sonra kart hamilinin sorumluluğunun sona ereceği anlamına gelmekle birlikte, yazar, değindiği Yargıtay kararlarına atıf vermemiştir.

⁵² Yargıtay 19. HD. 28.2.2008 tarih, E. 2008/4915, K. 2008/9960 (Kararın tam metni için bkz. 5464 Sayılı Banka ve Kredi Kartları Kanunu'nun Değerlendirilmesi ve Uygulamadaki Sorunlar Sempozyumu, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi (Editör: **T. Ö. KIRAZ**), İstanbul 2009, s. 167-168.

d) Hükümün, Diğer Rıza Dışı Elden Çıkmaları da Kapsayıp Kapsamadığı Sorunu

Kanununun 12 nci maddesinin kenar başlığı “Kartın Haksız Kullanımı ve Sigortalanması” olmasına rağmen, hükümün içeriğinde, kartın kaybolması ve çalınmasından söz edilmiş olması, haksız kullanımın yalnızca bu iki hal ile sınırlanmış olduğu izlenimi yaratmaktadır. Bu durumda, kaybetme ve çaldırma dışındaki başkaca haksız kullanım hallerinde, örneğin kartın gasbedildikten sonra kullanılmasında durumunda aynı hükümün uygulanıp uygulanmayacağı te- reddüt oluşturabilir.

Kanımızca, ceza hukuku anlamında gasp, hırsızlıktan tamamen farklı bir suç ise de, burada, hukuki sonuçları itibariyle gasp ile hırsızlık arasında ayırım yapmanın haklı bir nedeni yoktur. Bu nedenle, sözüne değil, konuluş amacına uygun bir yorum ile, hükümün, gasbı da kapsadığı veya kıyasen kayıp/çalıntı dışındaki haksız kullanımlara da uygulanacağı söylenebilir⁵³. Zaten, kartın kaybolması ve çalınması yanında, “irade dışı gerçekleşmiş herhangi bir işlemi öğrenen” kart hamilinin, kart çıkararan kuruluşa derhal bildirimde bulunması zorunluluğunu öngören BKKK. m. 16/I hükmü de bu sonucu teyid etmektedir.

e) Sorumluluğun Sigorta Ettirilmesi İmkani

BKKK. m. 12, f. 2, kart çıkararan kuruluşun, yapılacak talep ve sigorta primi ödenmek şartı ile yüzelli TL sorumluluk için sigorta sağlamakla yükümlü olduğunu, sigorta ve sorumluluğun paylaşılmasına dair esasların yönetmelikle düzenleneceğini hükme bağlamıştır.

Fakat BKKK. Hakkında Yönetmelik’in “Kartın haksız kullanımı ve sigortalanması”nı düzenleyen 23. maddesinin ilk fıkrasında kanununun 12. maddesini tekrar edilmiş, ikinci fıkrada ise, “Kart çıkararan kuruluş, yapılacak talep ve ilgili sigorta prim bedelinin kart hamilince ödenmesi koşulu ile kart hamilinin birinci fıkrada belirtilen yüzelli TL tutarındaki sorumluluğunun sigortalanmasını sağlamakla yükümlüdür. Kart hamili kart çıkararan kuruluş tarafından tercih edilen sigorta şirketini kabul etmediği takdirde kendisi tarafından belirlenen sigorta şirketi aracılığıyla sigorta işlemlerini yapmakta serbesttir” hükmüne yer verilmiştir.

Yönetmelik hükmü bu haliyle yetersiz olup, kanununun öngördüğü, “*sigorta ve sorumluluğun paylaşılmasına dair esasları düzenlemek*”ten hayli uzaktır. Hükümün getirdiği tek esas, sorumluluğunu sigorta ettirmek isteyen kart hamiline, sigorta şirketini seçme serbestisi tanımış olmasıdır. Bunun bir yenilik olduğu söylenemeyeceği gibi, yüzelli TL ile sınırlı bir sorumluluğun sigorta ettirilmesinin pratik açıdan işlevsel olacağı da savunulamaz.

⁵³ Nitekim, kartın, kaybedilmesi, çalınması veya gasbedilmesi halinde, üçüncü kişi tarafından hukuka aykırı kullanımın gerçekleşebileceği yönünde, **İŞGÜZAR, H.:** Banka Kredi Kartı Sözleşmeleri, Ankara 2003, s. 119. Ayrıca, **MALKOÇ,** s. 42’de de, maddedeki “çalınması” ifadesinin yetersiz olduğu belirtilerek, yağmalama, dolandırma ve güveni kötüye kullanarak kart elde tutmanın da sözkonusu olabileceği, önemli olanın, kartın, hamilinin rızası dışında elinden çıkması ve haksız kullanılması olduğu vurgulanmaktadır.

Sigorta şirketleri açısından çekici olamayacak böyle sınırlı bir sigorta yanında, hamilin, geç bildirimde bulunmaktan dolayı yüksek miktarlara ulaşabilecek sorumluluğunun da sigortalanması yoluna gidilmesi, taraflar açısından daha cazip olabilir.

KAYNAKLAR

- AKYOL, Ş.:** Banka Sözleşmeleri, İstanbul 2001.
- ALPAY, C. G.:** Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu Değerlendirme Toplantısı, TBB. Kredi Kartları Çalışma Grubu, Bankacılar Dergisi, S. 56, s. 107 vd.
- ALTIPARMAK, Y.:** Kredi Kartıyla Yapılan Ödemelerde Kart Sahibi Tüketicinin Korunması, (http://turkhukuksitesi.com/makale_478.htm, 2.4.2009)
- ATAMER, Y. M.:** Kredi Kartının Üçüncü Kişi Tarafından Hukuka Aykırı Şekilde Kullanılması Halinde Doğan Zararları Kim Taşıyacaktır?, Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp'e Armağan, C. I, İstanbul 2003, s. 993 vd.
- ATLI AKIN, G.:** 5464 Sayılı Banka ve Kredi Kartları Kanunu'na Göre Banka ve Kredi Kartının Haksız Kullanımı, Yaklaşım 2006, S. 165, s. 273.
- AYAN, G.:** Banka ve Kredi Kartlarında Yargıya İntikal Eden Olaylarda En Çok Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Hukuki Açından Banka ve Kredi Kartları Sempozyumu, BKM. AŞ. Yayını, Bolu 1996, s. 63 vd.
- AYCI, E./BİÇKİN, İ./ARTUÇ, M.:** Açıklamalı-İçtihatlı-Gerekçeli Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu, Ankara 2006.
- BIYAN, Ö.:** Banka ve Kredi Kartları Kanununun Getirdikleri (<http://inisiyatif.net/document/31.asp>, (26.3.2009);
- BUHUR, O.:** Tüketici Kredisi Açısından Kredi Kartı Uygulaması, Ankara 2004.
- ÇEKER, M.:** Kredi Kartı Uygulaması ve Özel Hukuk Açısından Kredi Kartının Hukuka Aykırı Kullanımı, Ankara 1997 (kısaca, Kredi Kartı Uygulaması).
- ÇEKER, M.:** Kredi Kartının Kaybı, Çalınması ve Karşılaşılan Hukuki Sorunlar, Adana Barosu Dergisi, Yıl: 2, S. 5 (Nisan 1993), s. 53 vd. (kısaca, Kredi Kartının Kaybı);
- EKİNCİ, M.:** Açıklamalı – Gerekçeli 5464 Sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu, Ankara 2006.
- ERİŞ, G.:** Kötü Kullanımın Hukuki Açısından İncelenmesi, Hukuki Açından Banka ve Kredi Kartları Sempozyumu, BKM. AŞ. Yayını, Bolu 1996, s. 19 vd.,
- ESEN, H.:** Kart Çıkaran Kuruluşların Yükümlülükleri, 5464 Sayılı Banka ve Kredi Kartları Kanunu'nun Değerlendirilmesi ve Uygulamadan Doğan Sorunlar Sempozyumu, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi (Editör: **T. Ö. KIRAZ**), İstanbul 2009, s. 21 vd.
- GÜNAL, V.:** Bankacılık Hukukuna İlişkin Esaslar, İstanbul 2008.
- HATEMİ, H./SEROZAN, R./ARPACI, A.:** Borçlar Hukuku Özel Bölüm, İstanbul 1992.
- İŞGÜZAR, H.:** Banka Kredi Kartı Sözleşmeleri, Ankara 2003.

KUNTALP, E.: Yargıtay Kararları Açısından Kredi Kartı, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları XIII. Sempozyumu, Ankara 1996, s. 286 vd.

MALKOÇ, İ.: Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu, Ankara 2007.

ÖZTAN, F.: Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 1997.

SARICA, Ş.: Kart Hamillerinin Yükümlülükleri, 5464 Sayılı Banka ve Kredi Kartları Kanunu'nun Değerlendirilmesi ve Uygulamadan Doğan Sorunlar Sempozyumu, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi (Editör: **T. Ö. KİRAZ**), İstanbul 2009, s. 48 vd.

TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1993.

TEOMAN, Ö.: Kredi Kartı Uygulaması, 2. Baskı, İstanbul 1996.

YAVUZ, N.: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Ankara 2007.

YORGANCIOĞLU, E.: Üye İşyeri ve Üye İşyeri Anlaşması Yapan Kuruluşlara İlişkin Yükümlülükler, 5464 Sayılı Banka ve Kredi Kartları Kanunu'nun Değerlendirilmesi ve Uygulamadan Doğan Sorunlar Sempozyumu, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi (Editör: **T. Ö. KİRAZ**), İstanbul 2009, s. 60 vd.

YÜKSEL, A. S./YÜKSEL, A./YÜKSEL, Ü.: Bankacılık Hukuku ve İşletmesi, İstanbul 2004.